

Симон Юрій Сергійович,
*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії права та юридичної логіки
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)*

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРАВОВОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ.

1. Сучасний рівень розвитку юриспруденції об'єктивно обумовлює переосмислення нетрадиційних методологічних підходів і засобів наукового пізнання історичної спадщини. Одним з таких методів, що потребує своєї адаптації до нових реалій правового розвитку, є герменевтика. Основне методологічне значення герменевтичного дослідження історико-правових явищ полягає в розкритті механізму спадкоємності у правовій сфері та обґрунтування співвідношення універсально-цивілізаційного і специфічно-культурного у правосвідомості. Ефективне застосування правової герменевтики щодо дослідження історичних закономірностей становлення правової реальності різного рівня передбачає достатню розробленість його логіко-методологічних підвалин.

2. Проблема тлумачення і інтерпретації вітчизняної політико-правової спадщини викликає постійно зростаючий інтерес філософів права і представників соціально гуманітарних наук. Адже тексти в різних своїх видах являються системоутворюючими носіями інформації, найважливішими каналами трансляції соціально-правового досвіду. У соціально-гуманітарному пізнанні, за визначенням М. М. Бахтина, текст виступає як «первинна реальність кожної гуманітарної дисципліни» [1; с. 299]. Оскільки, текст реалізується насамперед у мові, а мова, за теорією Л. Вітгенштейна, має властивість «перевдягати думки», тобто здатна один і той самий текст «відтворювати» різними мовленнєвими формо-виразами, то це зумовлює можливість підміни однієї і тієї ж думки іншою, що спричиняє двозначність, і, зрештою руйнування міркування[2; с. 21].

3. Доцільно розмежування особливостей історичної та юридичної герменевтики і виокремлення випадків, «коли правові тексти, з одного боку, витлумачуються юридично, а з другого — розуміються історично» [3, I, с.302].

4. Герменевтичний аналіз визначної пам'ятки української правотворчості ранньомодерної доби Конституції Пилипа Орлика передбачає виявлення ціннісно-світоглядних передумов вітчизняного конституціоналізму, особливо тих які виразно не представлені в змісті тексту, а також реконструкції прихованого змісту аксіологічних, соціо-культурних, історичних засадничих передумов виникнення і написання Конституції П.Орлика. Важлива методологічна проблема соціально-гуманітарного пізнання полягає в тому, щоб, виходячи з розуміння тексту як «матеріалізованого вираження духовної культури», розпредметити суб'єктивні смисли, що об'єктивовані в Конституції П.Орлика, і з їх допомогою зрозуміти «духовну субстанцію ранньомодерної доби».

5. Застосування герменевтики фактичності М. Гайдеггера як синтезу онтології, феноменології, класичної герменевтики в контексті деструкції осмислення демаркації об'єктивних і суб'єктивних елементів первинної правової реальності. Основоположний постулат М. Гайдеггера: не людина визначає Буття, а Буття - людину, однак, при цьому протиставляє справжнє, особистісно забарвлене Буття, протилежному – безособовому, несправжньому буттю (Man) повсякденної людини, для якої історія, правове життя – це лиш середовище, в якому вона рухається. Цей напрям філософської герменевтики потрактовує розуміння як форму і спосіб буття людини (онтологія розуміння).

6. Когнітивна практика філософії права створює можливість не тільки вивчити нормативно-ціннісні компоненти тексту, але одночасно виявити, як, незалежно від змісту, він виявляється можливо небезпосереднім, але об'єктивним "віддзеркаленням", унікального українського правового менталітету, а також відтворює ранньомодерну епоху. Соціокультурна інтерпретація Конституції П. Орлика виокремлює проблему не лише її існування як феномену права і культури, але і відображення в ній історії як цілісного обумовлюючого інституту, який з'єднує воедино окремі події історії. На перший план виступає не лінгвістична і не політико-правова, але герменевтично-онтологічна характеристика тексту як особливої форми пізнання історичного процесу. Як особливий результат когнітивної діяльності текст одночасно інтегрує різні рівні і форми відображення соціально-правової дійсності. Це, по-перше, змістовний опис політико-правових явищ і відношення П. Орлика до них; по-друге, через контекст і підтекст та дискурс - відображення культурно- історичних цінностей автора і через них особливості правового менталітету ранньомодерної доби.

Розуміння історичного становлення права, через призму правової герменевтики завжди звертається до діалогу минулого, сьогодення і майбутнього правової реальності. Особливо важливим моментом цієї взаємодії є боротьба інновацій і традицій, вплив інновацій на форми буття права, що відтворюються.

Гадамер Г.-Г. підкреслює спорідненість юридичної герменевтики з основними проблемами герменевтики як науки. «Юридична герменевтика, отже, не є окремим випадком; навпаки, вона здатна повернути історичній герменевтиці всю широчінь її проблематики й відновити колишню єдність герменевтичної проблеми - єдність, де юрист і теолог зустрічаються з філологом» [3, I, с.304].

8. У подальших дослідженнях провідних текстів вітчизняної філософсько-правової і політико-правової спадщини вбачаємо актуальним продовження вивчення методологічного потенціалу правової герменевтики в контексті осмислення інтеграції методологічних засад філософії права, історичної герменевтики, семіотики права, правової лінгвістики, а також положень загальної теорії розуміння – філософської герменевтики.

Використані джерела:

1. Бахтин М. М. К философским основам гуманитарных наук. собр. соч.; в 7 т. Т.3. М. : Наука, 1996. С. 122 – 133.
2. Конверський А.Є. Логіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів.- К.: Четверта хвиля,1998. -272 с.
3. Гадамер Г.-Г. Истина і метод: у 2 т. : пер. з нім. / Г.-Г. Гадамер. — К. : Юніверс, 2000. - 464 с.
4. Гадамер, Ганс- Георг. Истина і метод. Т. 2: Герменевтика II [Текст] : Доповнення. Показчики / пер. з нім. М. Кушнір. - К. : [б.в.], 2000. - 478 с.